

บทที่ ๑

สรุปและข้อเสนอแนะ

๑.๑ สรุปผลการศึกษา

การศึกษาผลกระทบการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นในไทยต่ออุตสาหกรรมค้าปลีกที่มีต่อญี่ปุ่น มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในประเทศไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ศึกษาโครงสร้าง ขนาดของการส่งออก การนำเข้าและอุตสาหกรรมค้าปลีกของไทยที่มีต่อญี่ปุ่น และความสัมพันธ์ของการลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นที่มีต่ออุตสาหกรรมค้าปลีกได้ว่า การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นมีความสำคัญมากในประเทศไทย โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะการลงทุนของญี่ปุ่นเป็นการลงทุนจากต่างประเทศที่มากที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะการลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นได้เป็น 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงแรกเป็นการลงทุนก่อนปี 2529 เป็นการร่วมทุนในการค้า อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมการผลิต โดยในอดีตจนถึงปี 2521 นักลงทุนญี่ปุ่นในไทยเน้นการลงทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอและอาหาร แต่ในช่วงปี 2522-2528 มีการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นลงทุนในไทย คือ การลงทุนอุตสาหกรรมแต่ละประเภทในแต่ละปีแตกต่างกัน ไม่เน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทใด โดยเฉพาะเจาะจง มีขนาดการลงทุนเป็นขนาดเล็กและกลาง ต้องอาศัยแรงงานมากและเทคโนโลยีระดับกลาง โดยไทยมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในระยะแรก คือ ปี 2503-2515 ใช้การมุ่งจากภายในซึ่งใช้พระราชบัญญัติปี 2503 และในระยะตั้งแต่ปี 2515 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ใช้การมุ่งสู่ภายนอกตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 227 ปี 2515 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนปี 2520 อีกระยะเวลาหนึ่งเป็นช่วงที่ค่าเงินเยนปรับตัวสูงขึ้นคือ หลังปี 2529 ถึงปัจจุบัน ญี่ปุ่นมีความต้องการลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น เนื่องจากไทยมีค่าแรงงานที่ถูก มีตลาดขนาดใหญ่ขึ้น ประกอบกับมีการพัฒนาสาธารณูปโภคอย่างต่อเนื่อง และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับประเทศข้างเคียงได้เป็นอย่างดี ทำให้ไทยเป็นแหล่งลงทุนที่ญี่ปุ่นให้ความสนใจ เพื่อให้ไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออกไปสู่ญี่ปุ่นและประเทศที่ 3 ได้แก่ อเมริกา ยุโรป เอเชีย อินเดีย เป็นต้น มีขนาดการลงทุนเป็นขนาดใหญ่และกลาง โดยเน้นการลงทุนในการอุตสาหกรรมการผลิต ได้แก่ อุตสาหกรรมอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเครื่องจักร และเครื่องมือขนส่งคมนาคม และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอลูมิเนียม คานสาคับ และ

แนวโน้มการลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในไทยในอนาคต มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะการลงทุนในธุรกิจขนาดกลางและย่อม

ด้านการค้าของไทยกับญี่ปุ่นนั้น โครงสร้างการส่งออกของไทยไปยังญี่ปุ่นในระยะแรกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าขั้นปฐม แต่ในปัจจุบันโครงสร้างสินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือ จากสินค้าเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น ได้แก่ สินค้าอุตสาหกรรมอาหาร สิ่งทอ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนโครงสร้างสินค้าเข้าของไทยจากญี่ปุ่น เป็นสินค้าประเภททุนและวัตถุดิบที่ต้องนำเข้ามาจากญี่ปุ่น เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมที่ลงทุนไว้ ได้แก่ เครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์โลหะและเครื่องใช้ไฟฟ้า ประกอบกับการเข้ามาลงทุนของญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีมูลค่าการนำเข้าจากญี่ปุ่นมากขึ้นด้วย กล่าวได้ว่า ญี่ปุ่นมีบทบาทต่อโครงสร้างเศรษฐกิจไทยในด้านการส่งออกและการนำเข้า เนื่องจากเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุด โดยมีการขาดดุลการค้าเรื่อยมาและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะมีการนำเข้ามาจากการส่งออก ดังนั้นการขาดดุลการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมีอิทธิพลมากในการกำหนดดุลการค้ารวมของไทย

จากการศึกษาโดยใช้สมการ OLS และใช้การประมวลผลด้วยโปรแกรม TSP แยกตามประเภทอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นลงทุนทางตรงในไทยระหว่างปี 2518-2537 โดยแบ่งช่วงเวลาเป็น 2 ช่วง คือ ปี 2518-2528 และ ปี 2529-2537 เนื่องจากในปลายปี 2528 มีการประชุม Plaza Agreement ส่งผลทำให้ในปี 2529 ค่าเงินเยนมีค่าสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ญี่ปุ่นจึงลงทุนในไทยมากขึ้น ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นใน 1-2 ปีที่ผ่านมา เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดการส่งออกและนำเข้าอุตสาหกรรมที่ศึกษาของไทย กล่าวคือ การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในปีที่ผ่านมา เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอ โลหะและอโลหะ เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่ง เคมีภัณฑ์และกระดาษ ด้านการนำเข้าอุตสาหกรรมอาหารและวัตถุดิบก่อสร้างของไทยขึ้นอยู่กับการลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นปีที่ผ่านมาในทิศทางเดียวกัน แต่การลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่น 1-2 ปีที่ผ่านมาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดมูลค่าการนำเข้าอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งในทิศทางตรงกันข้าม เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนและผลิตในไทยมากขึ้น โดยนำผลิตภัณฑ์ที่ได้จากอุตสาหกรรมนั้นมาใช้ในประเทศมากขึ้น จึงทำให้มีการนำเข้าในอุตสาหกรรม 3 ประเภทนี้

ส่วนการลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นไม่ส่งผลกระทบต่อการนำเข้าสิ่งทอ เคมีภัณฑ์และกระดาษ และสามารถสรุปได้ว่า แบบจำลองการส่งออกของอุตสาหกรรมการผลิตที่ศึกษามีปัจจัยที่กำหนด คือ การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่น อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงและผลิตภัณฑ์มวลรวมที่แท้จริงในประเทศญี่ปุ่น ส่วนแบบจำลองการนำเข้าของอุตสาหกรรมมีปัจจัยที่มีอิทธิพลแตกต่างกันไปตามลักษณะประเภทอุตสาหกรรม

จะเห็นว่า การส่งออกของไทยไปประเทศญี่ปุ่นมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี แต่การนำเข้าวัตถุดิบ เครื่องจักรและอุปกรณ์ของไทยก็มีเพิ่มขึ้นมากกว่าอย่างรวดเร็วในระยะแรก เพราะการลงทุนของญี่ปุ่นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ การตั้งวัตถุดิบและเครื่องจักรจากญี่ปุ่นเข้าประเทศมากขึ้น ทำให้ การขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น การขาดดุลการค้ารวมของไทยจึงเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทย ยิ่งกว่านั้นหากมีการส่งผลกำไร เงินปันผล ค่าลิขสิทธิ์และค่าสิทธิบัตรออกนอกประเทศ ยิ่งทำให้การขาดดุลการค้าจากการลงทุนนั้นมีความรุนแรง แต่ในระยะยาวคาดว่า การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในประเทศไทยส่งผลทำให้การส่งออกของอุตสาหกรรมที่เลือกมาศึกษาเพิ่มขึ้นมากกว่าการนำเข้า เนื่องจากมีการนำเข้าเครื่องจักร อุตสาหกรรมนั้นในระยะแรกเพียงพอต่อการผลิต ทำให้มีการนำเข้าลดลง และมีความชำนาญ ความสามารถในการผลิตมากขึ้น ปริมาณสินค้าที่ส่งออกจึงเพิ่มขึ้นส่งผลให้ดุลการค้าของไทยกับ ญี่ปุ่นขาดดุลลดลง ดังนั้นจากผลการศึกษาการลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นพบว่า ทำให้การส่งออก เพิ่มขึ้น การนำเข้าสูงขึ้นและดุลการค้าขาดดุลมากขึ้นในช่วงแรก แต่ในระยะเวลาดต่อมาจะทำให้ ดุลการค้าดีขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ

6.2.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบายและมาตรการ

รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศและสิทธิพิเศษต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ส่งเสริมการลงทุนทางตรงในอุตสาหกรรมการผลิตจากญี่ปุ่นในไทยให้มากขึ้น ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร และเครื่องมือขนส่งคมนาคม เคมีภัณฑ์และกระดาษ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นมาลงทุน มากเท่าใด จะทำให้ดุลการค้าของไทยดีขึ้น กล่าวคือ เมื่อญี่ปุ่นมีการลงทุนในไทยมากขึ้น ส่งผล ทำให้การส่งออกอุตสาหกรรมสิ่งทอ เคมีภัณฑ์และกระดาษมีมากขึ้น แต่การนำเข้าสินค้าใน

อุตสาหกรรมนี้ไม่ได้รับผลกระทบ การนำเข้าอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ลดลง ส่วนอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคมมีการส่งออกมากขึ้นและนำเข้าลดลง ดังนั้นอุตสาหกรรมที่ควรได้รับการส่งเสริมเป็นอย่างยิ่งคือ อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคม สอดคล้องกับการที่อุตสาหกรรมทั้งสองนี้เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นมีแนวโน้มว่าจะขยายตัวในระยะใกล้ โดยในการส่งออกสินค้าของไทยไปญี่ปุ่นนั้นควรมีการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าส่งออกและส่งเสริมการผลิตเพื่อการส่งออกให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นการลดต้นทุนการผลิต

รัฐบาลควรมีการเจรจากับรัฐบาลญี่ปุ่น ให้ญี่ปุ่นส่งเสริมการนำเข้าสินค้า และเปิดตลาดรองรับสินค้าจากไทยมากขึ้น ทั้งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าอุตสาหกรรมที่เป็นความร่วมมือลงทุนของญี่ปุ่นในไทยรวมทั้งสนับสนุนให้ธุรกิจญี่ปุ่นในไทยซื้อสินค้าจากไทยไปเผยแพร่ยังตลาดญี่ปุ่น เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้านี้ระหว่างประเทศแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

6.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อ ประกอบด้วย

1) ด้านข้อมูลและแบบจำลองที่ใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อแบบจำลองการนำเข้าของอุตสาหกรรมการผลิตแต่ละประเภท ควรนำแบบจำลองด้านการส่งออกและการนำเข้ามาศึกษา เพื่อดูความสัมพันธ์ของโครงสร้างการนำเข้าจากญี่ปุ่นมาไทยว่า เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดโครงสร้างการส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นหรือไม่ ถ้าหากโครงสร้างการนำเข้าจากญี่ปุ่นมาไทยมีบทบาทในการกำหนดการส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นแล้ว ควรมีทิศทางเป็นเช่นไร มากน้อยเพียงใด และควรคำนึงถึงข้อจำกัดและภาษีที่ส่งผลต่อการส่งออกและการนำเข้า ซึ่งยังขาดรายละเอียดที่จะนำมาใช้ในการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลและแบบจำลองที่มีคุณภาพและครบถ้วนมากขึ้น

2) การศึกษาผลกระทบของการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นต่ออุตสาหกรรมค้าไทย ในที่นี้ศึกษาเฉพาะการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตเท่านั้น ซึ่งเป็นการศึกษาที่ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ดังนั้นควรศึกษาให้กว้างในโดยรวมในการลงทุนด้านต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมด้านบริการทางการเงินและประกันภัย การก่อสร้าง อสังหาริมทรัพย์ อุตสาหกรรมชีวภาพเคมีที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอาหาร อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสุขภาพแวดล้อม อุตสาหกรรมทางด้านการศึกษา เป็นต้น ซึ่งเป็นธุรกิจที่มีแนวโน้มในอนาคตว่า ญี่ปุ่นจะเข้ามาลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น เพื่อจะได้สามารถวางแผนนโยบายที่สำคัญในการแก้ปัญหาการค้าของไทยอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น